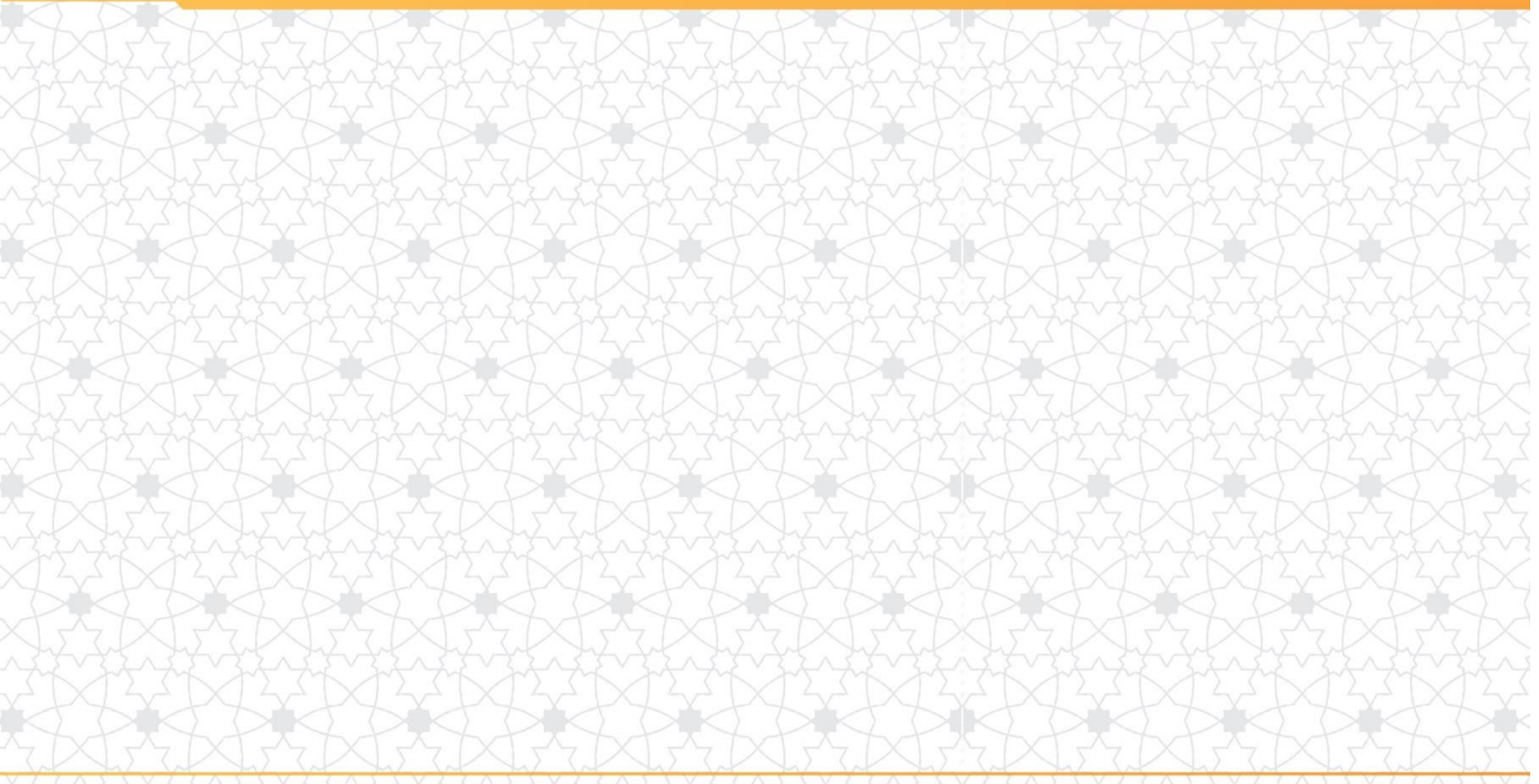

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور: تبصره «۷» (بخش نفت و گاز)

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۹۵۱۲

کد موضوعی: ۳۱۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور: تبصره «۷» (بخش نفت و گاز)

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین: مرتضی نیکخواه‌نسب، علی صابری

همکار: فاطمه میرجلیلی

مدیر مطالعه: مرتضی نیکخواه‌نسب

ناظر علمی: حبیب‌اله ظفریان ریگی

صفحه‌آرا: نفیسه حاجی صفری

ویراستار ادبی: زهره عطاردی

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه ۱۴۰۳

۲. نفت و گاز

۳. انرژی

۴. برنامه هفتم پیشرفت

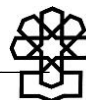

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	خلاصه مدیریتی
۳.....	۱. مقدمه
۵.....	۲. ارزیابی عملکرد احکام مهم قانون بودجه ۱۴۰۲ از منظر حوزه انرژی
۸.....	۳. لزوم توجه به احکام برنامه هفتم پیشرفت در لایحه
۸.....	۳-۱. اهداف کمی برنامه هفتم توسعه
۱۲.....	۳-۲. حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی
۱۰.....	۳-۳. افزایش ظرفیت تولید گاز طبیعی
۱۱.....	۳-۴. جمع آوری گازهای مشعل
۱۱.....	۳-۵. پایش و رصد انرژی
۱۲.....	۴-۱. بررسی احکام مرتبط با بخش نفت و گاز لایحه ۱۴۰۳
۱۶.....	۵. جمع‌بندی و احکام پیشنهادی
۱۸.....	منابع و مأخذ

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور: تبصره «۷» (بخش نفت و گاز)

چکیده

در احکام مرتبط با بخش نفت و گاز لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، اگرچه مطابق رویه‌های پیشین احکام مربوط به درآمدهای نفتی و احکام تنظیمی حوزه نفت و گاز در تبصره «۱» لوایح بودجه سنواتی ارائه می‌شد، اما در لایحه بودجه ۱۴۰۳، احکام حوزه انرژی در تبصره «۷» آمده و احکام مربوط به تسهیم درآمدهای حاصل از صادرات نفتی ذیل تبصره «۴» گنجانده شده است. همچنین فروش و صادرات فرآورده‌های نفتی در تبصره ۸ ذکر شده است. لذا گزارش حاضر صرفاً ناظر به احکام حوزه نفت و گاز در تبصره ۷ بوده و سایر احکام مرتبط با این حوزه، در گزارش‌های تبصره ۴ و تبصره ۸ بررسی شده است. از نکاتی که در تدوین احکام لایحه بودجه سنواتی باید مدنظر قرار گیرد این است که احکام لایحه باید به‌نحوی تدوین گردد که به‌عنوان برشی یک‌ساله از برنامه هفتم پیشرفت کشور باشد، اما در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ توجهی به مسائل مهمی مانند منابع حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی، حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز، ذخیره‌سازی گاز طبیعی، توسعه بازار بهینه‌سازی و طرح‌های بهینه‌سازی و همچنین اقداماتی جهت دستیابی به هدف کمی بهینه‌سازی مصرف انرژی تا ۱۲۸۵ هزار بشکه روزانه معادل نفت خام اشاره شده در برنامه هفتم پیشرفت در نظر گرفته نشده است.

خلاصه مدیریتی

مسئله اصلی

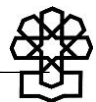
اگرچه مطابق رویه‌های پیشین احکام مربوط به درآمدهای نفتی و احکام تنظیمی حوزه نفت و گاز در تبصره «۱» لوایح بودجه سنواتی ارائه می‌شد، اما در لایحه بودجه ۱۴۰۳، محدود احکامی در تبصره «۷» آمده و احکام مربوط به تسهیم درآمدهای حاصل از صادرات نفتی ذیل تبصره «۴» و احکام هدفمندی ذیل تبصره «۸» گنجانده شده است.

نقاط قوت و ضعف لایحه

بررسی عملکرد احکام مرتبط با حوزه انرژی در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که:

✓ تأسیس حساب مستقل با عنوان حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی در بند «س» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ مدنظر قرار گرفت و مقرر شد از کل ۳۰۰ هزار میلیارد ریال بند مذکور، شرکت ملی گاز، شرکت ملی نفت و توانیر هرکدام به ترتیب ۲۵، ۲۵ و ۱۰ هزار میلیارد ریال به حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی واریز نمایند که تاکنون محقق نشده است.

- ✓ براساس بند «ن» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ مقرر شد به‌ازای هدررفت هر مترمکعب گاز مشعل (فلر) معادل پنج هزار (۵.۰۰۰) ریال از محل منابع داخلی خود به‌صورت ماهیانه به‌حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی نزد خزانه‌داری کل کشور موضوع بند «س» این تبصره واریز نماید که تاکنون عملکردی نداشته و هیچ مبلغی از محل جریمه هدررفت ناشی از گاز طبیعی در شبکه سراسری و گاز مشعل (فلر) به‌حساب بهینه‌سازی واریز نشده است.
- ✓ براساس بند «ع» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ وزارت نفت مکلف شده از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط خود و از محل منابع داخلی نسبت به سرمایه‌گذاری جهت افزایش ظرفیت ذخیره‌سازی گاز کشور و نصب و جایگزینی شمارشگرهای هوشمند اقدام نماید که بررسی عملکرد این بند نشان از عدم تحقق آنچه در افزایش ظرفیت ذخیره‌سازی گاز طبیعی و چه در نصب و جایگزینی شمارشگرهای هوشمند دارد.
- ✓ براساس بند «ر» تبصره «۱» قانون برنامه بودجه سال ۱۴۰۲، تخفیف خوراک پالایشگاه‌ها منوط به اختصاص چهل درصد (۴۰٪) از سود خالص سالیانه شرکت‌های پالایش نفت به‌حساب اندوخته قانونی مخصوص طرح (پروژه)‌های کیفی‌سازی با اولویت کاهش نفت کوره شده بود. به‌رغم تصویب این مورد در مجامع عمومی برخی پالایشگاه‌ها و همچنین معرفی شرکت ملی مهندسی و ساختمان نفت به‌عنوان شرکت مشاور منتخب از سوی وزارت نفت، در ۶ ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۲، موضوع تعیین تکلیف نگردیده و عملاً حکم مربوط فاقد عملکرد بوده است.
- ✓ براساس بند «ص» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲، دولت مکلف است با استفاده از منابع داخلی حاصل از فروش داخلی و صادرات محصولات فرعی گازی حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور را ایجاد و حداقل شصت درصد (۶۰٪) از این منابع را تا سقف نهصدوپنجاه هزار میلیارد ریال به این حساب واریز کند. از محل ۶۰ درصد فروش داخلی و خالص صادرات اتان، پروپان، بوتان و سایر محصولات مبلغ ۲۵/۱۴ هزار میلیارد تومان بوده و مبلغ ۹/۶۹ هزار میلیارد تومان به‌حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور واریز گردیده است.
- ✓ براساس بند «ط» تبصره «۱۴» قانون بودجه سال ۱۴۰۲، وزارت نفت مکلف است تا سقف یک‌صدوپنجاه هزار میلیارد ریال نسبت به بازپرداخت طرح‌های بهینه‌سازی مصرف سوخت و گاز طبیعی صرفه‌جویی شده و سرمایه‌گذاران دارای قرارداد خرید تضمینی برق تجدیدپذیر از طریق صدور حواله فراورده صادراتی و فروش داخلی گاز طبیعی از حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی اقدام کند که فاقد عملکرد بوده است.
- ✓ درخصوص لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ مطابق حکم ارائه شده در قانون بودجه ۱۴۰۲، ذیل بند «ز» تبصره «۷» لایحه بودجه امسال نیز دریافت درصدی از اتیلن تولیدی و صرف آن جهت تکمیل خط لوله اتیلن غرب لحاظ شده است. با توجه به اینکه تعدادی از واحدهای تولیدکننده اتیلن، اتیلن تولیدی خود را در مرحله بعد به پلی‌اتیلن تبدیل می‌کنند و به‌عبارتی این واحدها از محل اتیلن تولیدی درآمد مستقیمی ندارند. پیشنهاد می‌شود منابع این بخش به‌ترتیب اولویت از محل فروش اتان و یا از محل ارزش اتیلن فروخته‌شده توسط واحدهای پتروشیمی تأمین شود.

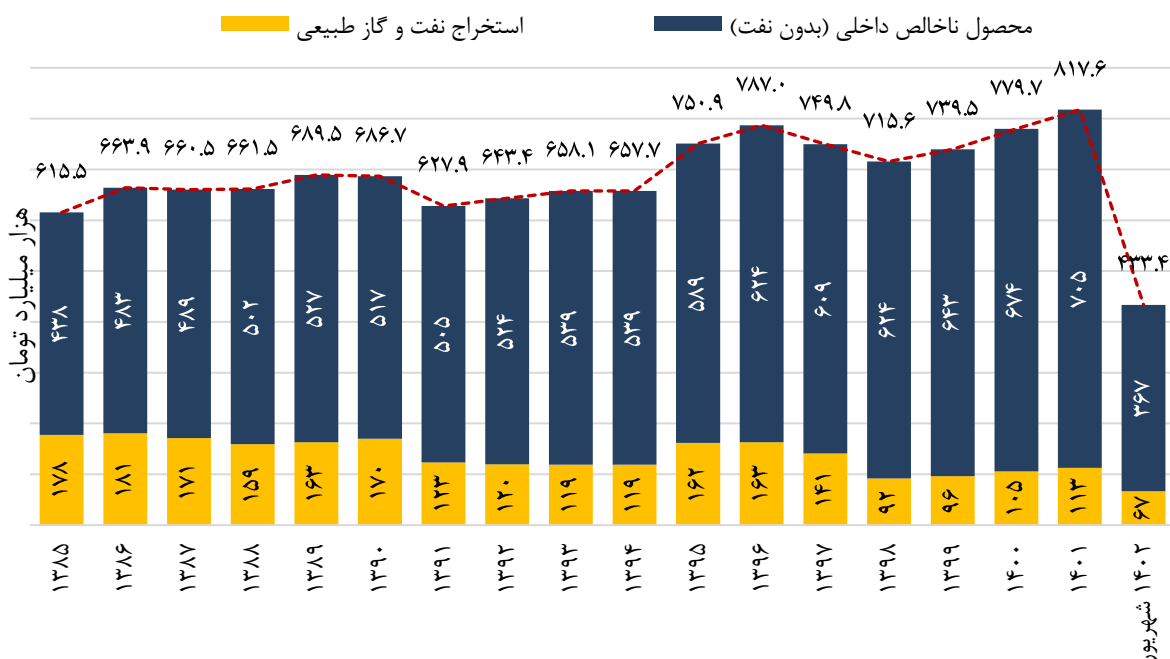
پیشنهادات مرکز پژوهش‌ها

با توجه به آنکه در صدر احکام ارائه شده در لایحه بودجه ۱۴۰۳ به رعایت احکام برنامه هفتم پیشرفت اشاره شده است و با توجه به عدم ذکر احکام لازم در لایحه جهت اجرای احکام حوزه انرژی برنامه هفتم پیشرفت و یا مغایرت آنها با احکام برنامه هفتم، در گزارش حاضر پیشنهادهایی مبتنی بر اجرای احکام حوزه انرژی برنامه هفتم پیشرفت نظیر تضمین وصول منابع حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی، تخصیص مصارف حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز به پروژه‌های اولویت‌دار از جمله ذخیره‌سازی گاز طبیعی و پیاده‌سازی سامانه یکپارچه اندازه‌گیری و پایش لحظه‌ای مبادله مواد نفتی، کاهش گازهای مشعل، مردمی‌سازی، بهینه‌سازی با صدور گواهی صرفه‌جویی انرژی ارائه شده است.

۱. مقدمه

براساس گزارش مرکز آمار ایران [۱]، نرخ رشد محصول ناخالص داخلی کشور در ۶ ماهه اول سال ۱۴۰۲ براساس سال پایه ۱۳۹۰، حدود ۷/۱ درصد بوده است. در میان بخش‌های مختلف اقتصادی کشور، نرخ رشد بخش نفت در همین بازه زمانی، معادل ۲۵/۶ درصد بوده است. نمودار ۱ تغییرات محصول ناخالص داخلی و ارزش افزوده مجموع فعالیت‌های اقتصادی کشور را به قیمت‌های ثابت^۱ نمایش می‌دهد.

نمودار ۱. ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی کشور به قیمت‌های ثابت (سال پایه ۱۳۹۰) طی سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۴۰۲

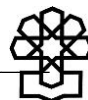
مأخذ: آمار حساب‌های ملی، مرکز آمار ایران، ۱۴۰۲.

طی ۱۰ سال اخیر اگرچه ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی افزایش و به‌صورت متوسط سالیانه ۱/۶ درصد رشد داشته است، اما ارزش افزوده ناشی از استخراج نفت و گاز طبیعی از سال ۱۳۹۶ به‌بعد کاهش داشته است. به‌نظر

۱. سال پایه ۱۳۹۰ در نظر گرفته شده است.

می‌رسد در سال ۱۳۹۴ و با توافق برجام، نرخ رشد ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی و همچنین نفت و گاز افزایش بیشتری می‌یابد، اما پس خروج آمریکا از آن در اوایل سال ۱۳۹۷، مجدداً ارزش افزوده مجموع فعالیت‌های اقتصادی و همچنین نفت و گاز با کاهش روبه‌رو شد. اگرچه در سال ۱۳۹۹ مجدداً ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی افزایش یافته، اما سهم نفت و گاز از کل ارزش تقریباً ثابت و با شیب کمی افزایشی بوده است، به‌نحوی که سهم ارزش افزوده آن از مجموع فعالیت‌های اقتصادی از حدود ۲۰ درصد به ۱۳/۷ درصد کاهش داشته است.

در حالی که در سال‌های اخیر کشور با چالش جدی ناترازی رو به گسترش گاز طبیعی و فراورده‌های نفتی مواجه است، اما بررسی بندهای مرتبط با حوزه انرژی لایحه پیش‌رو رویکرد قابل توجهی جهت جلوگیری از ناترازی انرژی یا کاهش پیامدهای آن اتخاذ نکرده است. از این رو به نظر می‌آید احکام بخش انرژی منطبق با شرایط ویژه‌ای که در حال حاضر کشور با آن روبه‌رو است تدوین نشده است. از سوی دیگر باید لایحه برنامه بودجه به‌نحوی تهیه گردد که به‌عنوان برشی یک‌ساله از برنامه هفتم پیشرفت [۲] در کشور باشد. با توجه به مشکل جدی ناترازی انرژی در کشور، در برنامه هفتم پیشرفت تمرکز قابل توجهی بر حوزه بهینه‌سازی انرژی شده، اما به‌رغم این تأکید (چه در برنامه هفتم پیشرفت و چه در احکام مصوب بودجه ۱۴۰۲)، در لایحه بودجه ۱۴۰۳ [۳] جهت‌گیری مشخصی در این حوزه مشاهده نمی‌شود. به‌عنوان مثال در برنامه هفتم پیشرفت، به‌منظور تضمین بازپرداخت طرح‌های بهینه‌سازی انرژی توسط مردم، بخش خصوصی و بخش دولتی، بخشی از منابع حساب بهینه‌سازی از جمله یک درصد از سهم صادرات نفت و گاز و همچنین بخشی از سود شرکت‌های تابعه انرژی باید هر ساله در بودجه سنواتی تخصیص یابد، که این امر در لایحه ارائه شده مغفول مانده است. موارد دیگری مانند توسعه ذخیره‌سازی گاز طبیعی، ایجاد سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی، رصد لحظه‌ای تولید و مصرف انرژی، افزایش سهم معاملات برق در بورس انرژی و صادرات برق توسط بخش خصوصی نیز قابل اشاره است. در سایر مواردی نیز که در لایحه بودجه به آن پرداخته شده، احکام کلی و دارای ابهام در منابع و مصارف است، چراکه مدل جدید لایحه، مبتنی بر رسیدگی دو مرحله‌ای، این ابهام را ایجاد می‌کند که بخشی از موارد مغفول مانده در منابع و مصارف در مرحله دوم لایحه ارائه شود، اما تضمینی برای این امر وجود ندارد. فارغ از موارد ذکر شده، نظارت‌گریزی احکام لایحه از روند اجرای آن، رویکرد درآمدمحوری بدون توجه به اقتضائات بخشی و ایجاد ذهنیت ناصحیح اداره کشور بدون نفت (اعلام میزان وابستگی بودجه به نفت بدون در نظر گرفتن منابع هدفمندی که عمدتاً از محل فراورده‌های نفتی و گازی تأمین می‌شود) از جمله سایر نکاتی است که در لایحه ارائه شده توسط دولت می‌توان به آن اشاره کرد.

۲. ارزیابی عملکرد احکام مهم قانون بودجه ۱۴۰۲ از منظر حوزه انرژی

با توجه به مشکل جدی ناترازی انرژی که در سال‌های اخیر کشور با آن روبه‌رو شده، توجه ویژه‌ای به مسئله بهینه‌سازی انرژی در احکام بودجه سال ۱۴۰۲ [۴] مدنظر قرار گرفت. از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به تأسیس حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی، جریمه هدررفت هر مترمکعب گاز مشعل (فلر)، افزایش ظرفیت ذخیره‌سازی گاز، و نصب و جایگزینی شمارشگرهای هوشمند اشاره کرد. هر کدام از موارد مذکور با توجه به نیاز جدی کشور به کاهش هدررفت منابع انرژی و کاهش اختلاف تولید و مصرف انرژی مدنظر قرار گرفته بود. در ادامه عملکرد برخی از مهم‌ترین احکام مورد بررسی قرار می‌گیرد.

● بند «س» تبصره «۱»: تأسیس حساب بهینه‌سازی

در بحث مربوط به اجرای طرح‌های بهینه‌سازی انرژی، یکی از مشکلات جدی که عملکرد اجرای این‌گونه طرح‌ها را با دشواری روبه‌رو کرده است، عدم قطعیت در بازپرداخت سرمایه‌گذاری انجام شده است. به دلیل وابستگی منابع پرداختی ماده (۱۲) به موضوع هدفمندی یارانه‌ها در تبصره «۱۴» و وجود ردیف‌های دیگر در مصارف با اولویت بالاتر در این تبصره، تسویه بازپرداخت سرمایه‌گذاری انجام شده توسط دولت با مشکل روبه‌رو خواهد شد. از این‌رو تأسیس حساب مستقل با عنوان حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی در بند «س» تبصره «۱» بودجه سال ۱۴۰۲ مدنظر قرار گرفت که آیین‌نامه اجرایی آن باید ظرف دو ماه پس از تصویب قانون بودجه به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسید. اگرچه آیین‌نامه اجرایی^۲ آن مورخ ۱۴۰۲/۰۳/۲۴ به تصویب هیئت‌وزیران رسید، اما همچنان موارد اجرایی بسیاری در خصوص تعیین موضوعات و طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی دارای اولویت، نحوه بررسی و تصویب برنامه‌های پیشنهادی شرکت‌ها و سازمان‌های دولتی ذی‌ربط، روش بررسی عملکرد برنامه‌های مصوب، نحوه و زمان‌بندی واریز منابع به حساب شرکت‌ها و سازمان‌های دولتی ذی‌ربط، شرایط سپرده‌گذاری و پرداخت تسهیلات وجوه اداره شده، میزان و شرایط خرید گواهی‌های صرفه‌جویی و ظرفیت، واریز مجدد منابع حاصل از فروش داخلی یا صادرات گواهی‌های مذکور و همچنین شرایط حاکم بر قراردادهای ارائه تضمین با مؤسسات عامل در این آیین‌نامه اجرایی مغفول واقع شده بود که تعیین و تکلیف این موارد را بنا به ماده (۷) همین آیین‌نامه به دستورالعمل اجرایی دیگری واگذار شد که مهلت یک‌ماهه برای تدوین آن در نظر گرفته شده بود، اما دستورالعمل اجرایی فوق‌الذکر مورخ ۱۴۰۲/۷/۸ توسط وزارت نفت ابلاغ شد و مبتنی بر آن دبیرخانه (ایفکو) نیز از همین تاریخ شروع به فعالیت کرده است. اولین جلسه دبیرخانه مورخ ۱۴۰۲/۰۸/۲۲ برگزار و مقرر شد از کل ۳۰۰ هزار میلیارد ریال بند مذکور، شرکت ملی گاز، شرکت ملی نفت و توانیر هر کدام به ترتیب ۲۵، ۲۵ و ۱۰ هزار میلیارد ریال به حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی واریز نمایند که تاکنون محقق نشده است.

● بند «ن» تبصره «۱»: جریمه هدررفت هر مترمکعب گاز مشعل (فلر)

یکی از مواردی که سهم زیادی در میزان هدررفت انرژی دارد، گاز مشعل است. در سال ۱۴۰۰ حدود ۱۵/۲ میلیارد مترمکعب (۴۱/۷ میلیون مترمکعب در روز) گاز مشعل سوزانده شده است.^۳ این در حالی است که صادرات گاز طبیعی

۲. آیین‌نامه اجرایی بند «س» ماده واحده تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور، شماره ۵۰۰۳۴/ت۱۳۹۷هـ.خ، مورخ ۱۴۰۲/۰۳/۲۴.

۳. برنامه‌ها و اقدام‌های جمع‌آوری گازهای همراه مشعل، شرکت ملی نفت ایران، ۱۴۰۱.

کشور در همین سال ۱۶/۹ میلیارد مترمکعب بوده که نشان از حجم بالای گاز مشعل دارد. از این رو توجه به جمع‌آوری گازهای همراه در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ در اولویت قرار گرفت. براساس بند «ن» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ مقرر شد به‌ازای هدررفت هر مترمکعب گاز مشعل (فلر) ناشی از فعالیت کلیه واحدهای عملیاتی شرکت‌های تابعه، از جمله گازهای همراه نفت و گاز مشعل واحدهای پالایش و فراوری گاز، معادل پنج هزار (۵۰۰۰) ریال از محل منابع داخلی خود به‌صورت ماهیانه به‌حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی نزد خزانه‌داری کل کشور موضوع بند «س» این تبصره واریز نماید. همچنین براساس جز «۲» همین بند به‌ازای هر مترمکعب هدررفت گاز طبیعی در شبکه سراسری ناشی از تلفات شبکه و گازهای محاسبه نشده در زنجیره انتقال و توزیع گاز طبیعی بیش از حد مجاز، چهار درصد (۰/۴) نسبت به گاز تزریقی به خطوط انتقال، عوارضی به میزان پانصد (۵۰۰) ریال از منابع داخلی خود به‌صورت ماهیانه به‌حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی نزد خزانه‌داری کل کشور موضوع بند «س» این تبصره پرداخت نماید. بررسی عملکرد این بند نشان می‌دهد که اگرچه آیین‌نامه اجرایی آن^۴ مورخ ۱۴۰۲/۰۴/۲۵ به تصویب هیئت‌وزیران رسید، اما با توجه به ایراد هیئت تطبیق، متن اصلاحی جهت تصویب مجدداً به هیئت‌وزیران^۵ ارسال گردیده و در دست اقدام است. لذا این بند تاکنون عملکردی نداشته و هیچ مبلغی از محل جریمه هدررفت ناشی از گاز طبیعی در شبکه سراسری و گاز مشعل (فلر) به‌حساب بهینه‌سازی واریز نشده است.

● بند «ع» تبصره «۱»: ذخیره‌سازی گاز طبیعی و نصب و جایگزینی شمارشگرهای هوشمند

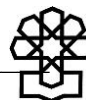
ناترازی گاز طبیعی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین چالش‌های کشور شناخته می‌شود. در حال حاضر ناترازی فصلی به بیش از ۲۴۰ میلیون مترمکعب در روز می‌رسد و در صورت ادامه روند کنونی، کشور با چالش جدی‌تری در تأمین گاز به‌ویژه در فصول سرد سال مواجه خواهد شد. راهکار اصلی برای کاهش ناترازی فصلی یعنی ناترازی در اوان مصرف در تمام دنیا مدنظر قرار گرفته است، استفاده از ظرفیت ذخیره‌سازی گاز طبیعی در مخازن طبیعی زیرزمینی است. به‌صورت متوسط ظرفیت ذخیره‌سازی گاز طبیعی در دنیا ۱۱ درصد از کل مصرف گاز است و این نسبت در ایران به‌طور متوسط تنها ۱/۴ درصد است. در حال حاضر ظرفیت ذخیره‌سازی کشور حدود ۳/۴ میلیارد مترمکعب است و پتانسیل استفاده مخازن هیدروکربور برای ذخیره‌سازی گاز طبیعی تا ظرفیت بیش از ۲۰۰ میلیون مترمکعب در روز وجود دارد.^۶ همچنین یکی دیگر از نکات قابل توجهی که همواره در قوانین بودجه سنواتی پیگیری می‌شود نصب و تعویض کنتورهای هوشمند گاز است. از این رو ذخیره‌سازی گاز طبیعی و تعویض کنتورهای هوشمند یکی دیگر از مواردی بود به لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ اضافه شد. براساس بند «ع» تبصره «۱» وزارت نفت مکلف شده از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط خود و از محل منابع داخلی نسبت به سرمایه‌گذاری جهت افزایش ظرفیت ذخیره‌سازی گاز کشور و نصب و جایگزینی شمارشگرهای هوشمند اقدام نماید. بررسی عملکرد این بند نشان از عدم تحقق آنچه در افزایش ظرفیت ذخیره‌سازی گاز طبیعی و چه در نصب و جایگزینی شمارشگرهای هوشمند دارد. لذا این بند عملکردی نداشته است.

● جز «۱» بند «ر» تبصره «۱»: تخفیف پنج درصدی (۰/۵) خوراک نفت خام پالایشگاه‌ها

۴. آیین‌نامه اجرایی بند «ن» تبصره «۱» ماده‌واحد قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور، شماره ۷۰۶۳۹/ت۱۳۱۲/هف، مورخ ۱۴۰۲/۰۴/۲۵.

۵. نامه شماره ۵۲۱۸۲/۱۱۰۲۳۴ مورخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۶.

۶. مسائل راهبردی بخش انرژی در برنامه هفتم توسعه-ذخیره‌سازی گاز طبیعی، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۲، شماره ۱۸۹۵۰.

براساس جز «۱» بند «ر» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲، تخفیف خوراک پالایشگاه‌ها منوط به اختصاص چهل درصد (۴۰٪) از سود خالص سالیانه شرکت‌های پالایش نفت به حساب اندوخته قانونی مخصوص طرح (پروژه)‌های کیفی‌سازی با اولویت کاهش نفت کوره شده بود. در محدوده بررسی‌های به عمل آمده مشخص گردید موضوع مفاد بند مذکور در مجامع عمومی پالایشگاه‌های اصفهان، بندرعباس، تبریز، شیراز، لاوان و کرمانشاه مطرح و تصویب گردیده است. همچنین به‌رغم معرفی شرکت ملی مهندسی و ساختمان نفت به‌عنوان شرکت مشاور منتخب از سوی وزارت نفت، در ۶ ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۲، موضوع تعیین تکلیف نگردیده و عملاً حکم مربوط فاقد عملکرد بوده است.^۷

● بند «ص» تبصره «۱»: حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور

براساس بند «ص» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲، دولت مکلف است از طریق وزارت نفت و با استفاده از منابع داخلی حاصل از فروش داخلی و صادرات محصولات فرعی گازی از جمله اتان، پروپان، بوتان، پنتان و گوگرد، حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور را ایجاد کند و حداقل شصت درصد (۶۰٪) از این منابع را تا سقف نهصدوپنجاه هزار میلیارد (۹۵۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال متناسب با وصول درآمد به‌صورت ماهیانه به این حساب واریز کند. بررسی عملکرد این حکم قانونی نشان می‌دهد که حساب ریالی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان پرداخت سایر منابع-سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور به‌منظور واریز مبالغ به این بند افتتاح گردیده است.^۸ همچنین منابع این بند از محل ۶۰ درصد فروش داخلی و خالص صادرات اتان، پروپان، بوتان و سایر محصولات مبلغ ۲۵/۱۴ هزار میلیارد تومان بوده و مبلغ ۹/۶۹ هزار میلیارد تومان به حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور واریز گردیده است.^۹ گفتنی است که اولین جلسه کارگروه این بند قانونی در تاریخ ۱۴۰۲/۰۳/۱۰ با هدف تدوین دستورالعمل اجرایی بند قانونی تشکیل و دستورالعمل آن نیز از طریق وزارت نفت به سازمان برنامه و بودجه کشور و کمیسیون انرژی مجلس ارسال و به شرکت‌های اصلی ابلاغ شده است.

● بند «ط» تبصره «۱۴»: بازپرداخت طرح‌های بهینه‌سازی مصرف سوخت و گاز طبیعی صرفه‌جویی شده دارای مصوبه شورای اقتصاد

● یکی از مصارف تبصره «۱۴» موضوع بازپرداخت طرح‌های بهینه‌سازی مصرف سوخت و گاز طبیعی صرفه‌جویی شده دارای مصوبه شورای اقتصاد مطابق ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور است. براساس بند «ط» تبصره «۱۴» قانون بودجه سال ۱۴۰۲، وزارت نفت مکلف است تا سقف یک‌صدوپنجاه هزار میلیارد ریال در نظر گرفته در جزء (۱-۵) بند «الف» این تبصره نسبت به بازپرداخت طرح‌های بهینه‌سازی مصرف سوخت و گاز طبیعی صرفه‌جویی شده دارای مصوبه شورای اقتصاد و سرمایه‌گذاران دارای قرارداد خرید تضمینی برق تجدیدپذیر که تعهدات آنها در چارچوب ماده (۶۱) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی و ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور ایجاد شده است از طریق صدور حواله فراورده صادراتی و فروش داخلی گاز طبیعی با قابلیت خرید توسط صنایع مصرف‌کننده از حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی اقدام کند. در بررسی عملکرد این بند قانونی مشخص شد که موضوع این بند تاکنون فاقد عملکرد بوده است.

۷. نامه شماره ۲۷۶۷۴۷ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۹ و نامه شماره ۲۵۲۴۱۸ مورخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۹.

۸. نامه شماره ۲۲۸۲۷۸ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۰۴ شرکت ملی نفت.

۹. نامه شماره ۱۱۹۷۸۳ مورخ ۱۴۰۲/۰۷/۱۰ شرکت ملی گاز ایران.

● بند «ح» تبصره «۱۴»: استفاده از کارت سوخت شخصی

به‌منظور ساماندهی سوخت‌گیری خودروهای شخصی، کاهش زمینه قاچاق و نیز کسب اطلاعات بیشتر از مصرف بنزین جهت ایجاد تصویری صحیح از مصرف این حامل و پایه‌گذاری برای اتخاذ سیاست‌های مناسب در این حوزه، ذیل بند «ح» تبصره «۱۴» قانون بودجه ۱۴۰۲ آمده است: «به‌منظور بهبود نظام توزیع بنزین و نفت گاز در کشور و کاهش قاچاق سوخت، وزارت نفت از طریق شرکت تابعه ذی‌ربط مکلف است تدبیری اتخاذ نماید که تا پایان ۶ ماه ابتدایی سال، حداقل نود درصد (۹۰٪) خودروهای بنزین‌سوز و نودوپنج درصد (۹۵٪) خودروهای نفت‌گازسوز صرفاً از کارت‌های سوخت مختص خودرو استفاده نمایند». در ابتدای سال ۱۴۰۲ و اجرای قانون، کمتر از ۵ درصد از سوخت‌گیری بنزین توسط خودروهای شخصی صورت می‌گرفت، اما در حال حاضر و پس از گذشت ۹ ماه از ابلاغ قانون، این عدد به حدود ۶۵ درصد رسیده است. گرچه محدود کردن استفاده از کارت سوخت جایگاه‌ها با توجه به زمان‌بر بودن صدور کارت سوخت خودروها و عدم تسهیل‌گری در این زمینه، بهترین شکل اجرای قانون نبود، اما لحاظ احکامی این چنین و بسترسازی برای ایجاد پایگاه داده با رشد حدود ۶۰ درصدی استفاده از کارت سوخت شخصی، مثبت تلقی می‌گردد.

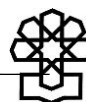
۳. لزوم توجه به احکام برنامه هفتم پیشرفت در لایحه

یکی از نکاتی که در تدوین احکام لایحه بودجه سنواتی باید مدنظر قرار گیرد این است که احکام لایحه باید به‌نحوی تهیه گردد که به‌عنوان برشی یک‌ساله از قانون برنامه پیشرفت کشور باشد. از این‌رو انتظار می‌رود تا لایحه برنامه بودجه سال ۱۴۰۳ نیز دستیابی به اهداف برنامه هفتم پیشرفت کشور را تسهیل نماید. با توجه به این نکته در این بخش به بررسی هم‌راستایی احکام حوزه انرژی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ با برنامه هفتم پیشرفت پرداخته می‌شود.

رشد روزافزون مصرف گاز به‌عنوان اصلی‌ترین حامل انرژی در کشور از یک‌سو و محدودیت‌های موجود در سمت تولید سبب بروز ناترازی‌های جدی عرضه و تقاضای گاز در سال‌های اخیر شده است که تهدیدی جدی برای تأمین پایدار انرژی کشور را به‌وجود می‌آورد. از این‌رو در برنامه هفتم پیشرفت مصوب صحن مجلس شورای اسلامی ارسالی به شورای نگهبان، به مسئله ناترازی انرژی و به‌طور خاص ناترازی گاز کشور و با اولویت‌بخشی به مدیریت و بهینه‌سازی انرژی توجه ویژه‌ای شد. فصل نهم برنامه هفتم که در پنج ماده به احکام مرتبط با حوزه انرژی می‌پردازد، بخش مهمی از هدف‌گذاری‌های کمی و احکام، مربوط به مسئله ناترازی و مدیریت و بهینه‌سازی انرژی است.

۳-۱. اهداف کمی برنامه هفتم توسعه

به‌صورت خاص در ماده (۴۲) که به اهداف کمی برنامه در حوزه انرژی پرداخته شده، صرفه‌جویی در انرژی از طریق اجرای طرح‌های بهینه‌سازی انرژی برابر با ۱۲۸۵ هزار بشکه معادل نفت خام در روز در نظر گرفته شده است. همچنین متناسب با این میزان، در جدول الحاقی میزان صرفه‌جویی انرژی به تفکیک بخش مصرفی و تولیدی نیز تکلیف شده است (جدول ۱). دستیابی به صرفه‌جویی انرژی در هرکدام از این بخش‌ها نیازمند برنامه‌ریزی و اعمال سیاست‌های

مشخص است، این در حالی است که در لایحه برنامه بودجه هیچ اقدامی برای دستیابی به این هدف تعیین شده ذکر نشده است.

جدول ۱. جدول الحاقی برنامه هفتم پیشرفت مصوب صحن مجلس شورای اسلامی

عنوان	میزان صرفه‌جویی در پایان برنامه هفتم (هزار بشکه معادل نفت خام در روز)	
مصرف	بخش صنعت و کشاورزی	334
	بخش ساختمان	372
	بخش حمل‌ونقل	248
	جمع کل بهینه‌سازی مصرف	955
تولید	جمع‌آوری گازهای همراه	250
	طرح‌های نیروگاهی	80
جمع کل	میزان کل بهینه‌سازی انرژی	1285

در کنار اهداف کمی، احکام بسیاری نیز با اولویت بهینه‌سازی انرژی در کشور در فصل نهم برنامه هفتم پیشرفت آمده است تا چارچوب کلی و مسیر دستیابی به این اهداف را تعیین نماید. از جمله مهم‌ترین این احکام می‌توان به تضمین صدور گواهی‌های صرفه‌جویی با تأسیس حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی، تأسیس سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی، سرمایه‌گذاری صادرات محور در افزایش ظرفیت تولید گاز و با کمک بخش خصوصی، ذخیره‌سازی گاز طبیعی، پایش و رصد زنجیره تولید تا مصرف انرژی، فعال‌سازی بازار بهینه‌سازی مصرف انرژی، ارائه ارائه حواله یا سپرده نفت خام قابل در طرح‌های مصوب شورای اقتصادی موضوع ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و جریمه‌های مرتبط با هدررفت انرژی (مانند گازهای مشعل و موضوع ماده (۲۶) قانون اصلاح الگوی مصرف) نام برد. بررسی احکام لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد عملاً هیچ‌کدام از موارد مذکور در لایحه مورد توجه قرار نگرفته و تدوین احکام متناسب با آن مغفول واقع شده است.

۲-۳. حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی

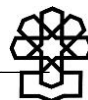
یکی از مهم‌ترین احکامی که در برنامه هفتم پیشرفت به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و از آن می‌توان به عنوان پایه اصلی سایر احکام مرتبط با بهینه‌سازی یاد کرد، ایجاد حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی و تأسیس سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی است. این مسئله از آنجا حائز اهمیت است که با ایجاد حساب بهینه‌سازی در قانون برنامه هفتم پیشرفت، عملاً تضمین گواهی‌های صرفه‌جویی در تمامی طرح‌های بهینه‌سازی توسط دولت، بخش خصوصی و مردم به آن وابسته شده و عدم تأمین منابع این حساب به معنای عدم تضمین گواهی‌ها و از دست دادن کارکرد تمامی احکامی است که در قانون برنامه هفتم پیشرفت لحاظ شده است. همچنین سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی نیز به عنوان رکن اصلی این حساب، برنامه‌ریزی جهت اولویت‌دهی به طرح‌های بهینه‌سازی و همچنین هزینه‌کرد و تأمین منابع لازم را جزء وظایف اصلی در اختیار خواهد داشت. از این رو باید در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳

توجه ویژه‌ای به تأمین مالی این حساب و تسریع در تأسیس سازمان مذکور شود. در جزء «۲» بند «الف» ماده (۴۶) برنامه هفتم پیشرفت دولت مکلف شده است تا به‌منظور تسهیل در شکل‌گیری بازار بهینه‌سازی انرژی، تضمین تسویه گواهی‌های صرفه‌جویی انرژی و کاهش نکول‌پذیری آنها، «حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی» را نزد خزانه‌داری کل کشور ایجاد کند که منابع آن شامل مواردی است که باید در بودجه به آن توجه شود، اما در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ مغفول مانده است. به‌عنوان مثال یکی از مهم‌ترین این منابع معتدل یک درصد از فرکش نفت گاز و میعانات گازی است که معادل تعهدات دولت در بازپرداخت طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی، موضوع جدول مصارف تبصره «۱۴» بودجه سنواتی^{۱۰} است که در لایحه بودجه در مورد آن شفاف‌سازی نشده است. از دیگر منابعی که باید در لایحه بودجه به آن توجه می‌شد شامل تمام عوارض دریافتی حاصل از هدررفت گازهای مشعل (فلر)، ۱۰ درصد (۱۰٪) از منابع حاصل از فروش پروپان و بوتان (گاز مایع) و مایعات گازی شرکت‌های تابعه وزارت نفت و سایر منابع پیش‌بینی شده در لوایح بودجه سنواتی برای بهینه‌سازی مصرف انرژی است که هیچ اشاره‌ای به آنها در لایحه بودجه نشده است.

۳-۳. افزایش ظرفیت تولید گاز طبیعی

علاوه بر بهینه‌سازی در مصرف انرژی، افزایش ظرفیت تولید نیز باید به‌عنوان اولویت بعدی همواره مدنظر قرار گیرد. با توجه به محدودیت‌های اقتصادی که کشور با آن روبه‌رو است، دو پیشنهاد مشخصی که در این راستا در قانون برنامه هفتم پیشرفت توسط مجلس به تصویب رسید، شامل تبصره «۲» و «۳» بند «ب» ماده (۱۵) این قانون است که به‌ترتیب به افزایش ظرفیت تولید صادرات‌محور و خودتأمینی گاز صنایع اشاره دارد. براساس تبصره «۲» بند «ب» ماده (۱۵) به‌منظور افزایش جذابیت سرمایه‌گذاری در میادین گازی جهت کاهش ناترازی گاز طبیعی در کشور، وزارت نفت از طریق شرکت‌های تابعه خود مجاز است با مشارکت بخش خصوصی، نسبت به سرمایه‌گذاری برای توسعه میادین گازی جدید اقدام کند و تولیدات حاصل را صادر کند. همچنین حداقل شصت درصد (۶۰٪) از درآمد حاصل از صادرات گاز طبیعی از این میادین، پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی و سهم مناطق نفت‌خیز، گازخیز و توسعه‌نیافته، تا زمان بازگشت سرمایه‌گذاری انجام شده متعلق به شرکت تابعه ذی‌ربط وزارت نفت است و باقی‌مانده درآمد به‌حساب درآمد عمومی دولت نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌گردد. در کنار این تبصره، در تبصره «۳» نیز به صنایع انرژی‌بر و پتروشیمی‌ها در اولویت واگذاری طرح‌های جمع‌آوری گازهای مشعل و میادین جدید گازی قرار می‌گیرند. با توجه به اهمیت این مسئله، باید وضعیت تضمین صادرات و برنامه یک‌ساله و ساختار اجرایی به‌منظور ورود بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در طرح‌های افزایش ظرفیت تولید یا کاهش گازهای مشعل در لایحه بودجه مدنظر قرار می‌گرفت. یکی دیگر از نکاتی که در کاهش ناترازی فصلی گاز طبیعی بسیار حائز اهمیت است، افزایش ظرفیت ذخیره‌سازی گاز طبیعی در کشور است. با توجه به گسترش ناترازی فصلی در سال‌های اخیر و کاهش فشار گاز در برخی از نقاط شمالی کشور، لزوم افزایش ظرفیت ذخیره‌سازی بیش‌ازپیش احساس می‌شود. به همین دلیل در بند «ع» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ این مسئله مدنظر قرار گرفت و همچنین در جزء «۱» بند «پ» ماده (۴۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز به افزایش میزان تولید از محل ذخیره‌سازی گاز طبیعی در دوره ۲ ماهه اوج مصرف به حداقل یک‌صدویست

۱۰. معادل سالیانه یک درصد (۱٪) از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی.

میلیون مترمکعب گاز طبیعی در روز افزایش تأکید شد. در حال حاضر حداکثر تولید از محل ذخیره‌سازی در کشور در سردترین ماه سال به ۲۶ میلیون مترمکعب در روز می‌رسد و امکان افزایش ظرفیت آن با توجه به مخازن گازی و نفتی کشور تا سقف اشاره شده وجود دارد. از این رو انتظار می‌رود با توجه به اهمیت این مسئله و جهت دستیابی به بخشی از هدف برنامه هفتم پیشرفت، تدابیری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ در این راستا در نظر گرفته می‌شود، اما مورد غفلت واقع شده است.

۳-۴. جمع آوری گازهای مشعل

جمع‌آوری گازهای مشعل یکی دیگر از نکاتی است که در زنجیره تولید تا مصرف گاز طبیعی، حجم قابل توجهی از هدررفت انرژی را به خود اختصاص داده و در کنار آن مسائل زیست‌محیطی فراوانی را ایجاد کرده است. طبق آمار دریافتی در سال ۱۴۰۰ حدود ۱۵/۲ میلیارد مترمکعب گاز مشعل سوزانده شده که عدد قابل توجهی است. بر همین اساس در ماده (۴۶) قانون برنامه هفتم پیشرفت و همچنین قانون بودجه سال ۱۴۰۲ جرایم هدررفت از این محل در نظر گرفته شده است. براساس بند «ث» ماده (۴۶) قانون برنامه هفتم عوارض گازهای مشعل (فلر) سوزانده شده در تأسیسات نفت و گاز به‌ازای هر مترمکعب گاز، برای سال اول برابر با پنج درصد (۵٪) و تا پایان برنامه، هفتادوپنج درصد (۷۵٪) بر مبنای متوسط قیمت وزنی صادراتی گاز طبیعی، اخذ و به حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی واریز می‌گردد. عوارض گاز مشعل در جزء «۱» بند «ن» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۲ نیز معادل پنج هزار ریال به‌ازای هر مترمکعب هدررفت گاز مشعل در نظر گرفته است. با توجه به سنگین‌تر شدن جریمه این عوارض به‌صورت سالیانه در قانون برنامه هفتم، باید در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نیز دولت جهت جمع‌آوری گازهای مشعل برنامه عملیاتی یک‌ساله تعریف کند که این مسئله در لایحه گنجانده نشده یا به آن توجه نشده است.

۳-۵. پایش و رصد انرژی

در کنار موارد ذکر شده، پایش و رصد لحظه‌ای در حوزه انرژی نیز یکی دیگر از مواردی است که در برنامه هفتم به آن تأکید شده است. در جزء «۲» بند «پ» ماده (۴۴) به طراحی، تأمین قطعات و تجهیزات و پیاده‌سازی سامانه یکپارچه اندازه‌گیری و پایش لحظه‌ای مبادله مواد نفتی (نفت، گاز و مشتقات آنها) در طول زنجیره تولید و تأمین انرژی کشور از مخزن تا تحویل به توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان و در جزء «۳» بند «ب» ماده (۴۶) به سهمیه اعتباری نفت و گاز صرفاً در جایگاه‌های مستقر در مسیرهای مربوط به بارنامه الکترونیکی تأکید شده است. براساس جزء «۳» بند «ب» ماده (۴۶)، شرکت تابعه وزارت نفت مکلف است سازوکاری را طراحی و اجرا نماید که سهمیه اعتباری نفت و گاز صرفاً در جایگاه‌های مستقر در مسیرهای مربوط به بارنامه الکترونیکی برخط و بر مبنای مسافت و عملکرد تخصیص یافته و برای خودروی مربوط قابل استفاده باشد و مصارف نفت و گاز در سایر جایگاه‌ها یا بیشتر از سهمیه مشمول عوارض مصرف به‌صورت افزایشی-پلکانی شود. با توجه به انگیزه بالای قاچاق نفت و گاز در کشور توجه به این بند ضروری است، از این رو باید برای اجرای آن طبق برنامه، پیش‌بینی‌های اجرایی آن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ دیده می‌شد تا اجرای آن طبق حکم حداقل در سال دوم اجرای برنامه هفتم صورت پذیرد.

با توجه به موارد ذکر شده، لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ در حوزه انرژی متناسب با قانون برنامه هفتم پیشرفت نبوده و نمی‌تواند انتظارات و اهداف این برنامه را تأمین نماید. از این رو در ادامه پیشنهادهایی در این راستا مدنظر قرار می‌گیرد.

۴. بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۳ از منظر حوزه انرژی

با توجه به عدم هم‌راستایی احکام حوزه انرژی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ با مصوبات صحن مجلس شورای اسلامی در برنامه هفتم پیشرفت، احکام ارائه شده لایحه به‌طور مستقل قابل ارزیابی است. به این منظور در ادامه احکام ارائه شده در بخش نفت و گاز ذیل تبصره «۷» لایحه بررسی می‌شود.

۴-۱. بررسی احکام مرتبط با بخش نفت و گاز لایحه ۱۴۰۳

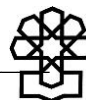
لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ فاقد احکام لازم و کافی در حوزه نفت و گاز بوده و احکام محدودی در لایحه گنجانده شده است. گرچه مطابق رویه‌های پیشین احکام مربوط به درآمدهای نفتی و احکام تنظیمی حوزه نفت و گاز در تبصره «۱» لوایح بودجه سنواتی ارائه می‌شد و احکام مربوط به موضوع هدفمندی یارانه‌ها ذیل تبصره «۱۴» لوایح می‌آمد، اما در لایحه بودجه ۱۴۰۳، محدود احکامی در تبصره «۷» آمده و احکام هدفمندی ذیل تبصره «۸» گنجانده شده است. در ادامه احکام مهم حوزه نفت و گاز لایحه مورد بررسی قرار گرفته است.

● دریافت درصدی از اتیلن تولیدی موضوع بند «ز» تبصره «۷»

مطابق حکم ارائه شده در قانون بودجه ۱۴۰۲، ذیل بند «ز» تبصره «۷» لایحه بودجه امسال نیز دریافت درصدی از اتیلن تولیدی و صرف آن جهت تکمیل خط لوله اتیلن غرب لحاظ شده است. ذیل این بند قانونی آمده است:

به وزارت نفت اجازه داده می‌شود از طریق شرکت دولتی تابعه ذی‌ربط نسبت به اخذ دو و نیم درصد (۲/۵٪) ارزش فروش هر تن اتیلن تولیدی حاصل از خوراک صرفاً اتان اقدام نماید. وجوه مذکور پس از وصول به ردیف درآمدی شماره ۱۶۰۱۲۷ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و از محل ردیف ذی‌ربط مندرج ذیل سرفصل ۵۳۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون صرفاً برای تکمیل خط انتقال اتیلن غرب هزینه می‌گردد. رعایت ملاحظات سند ملی آمایش سرزمین مصوب سال ۱۳۹۹ الزامی است.

در سال ۱۴۰۱ مقدار اتیلن تولیدی حاصل از خوراک صرفاً اتان معادل ۴/۳۶ میلیون تن بود که ارزش آن معادل ۸۴۴ هزار میلیارد ریال و ۲/۵ درصد آن معادل ۲۱/۱۱ هزار میلیارد ریال است. بنابر گزارش تفریغ بودجه سال ۱۴۰۱ در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ ذیل ردیف درآمدی ۱۶۰۱۲۷ از این محل مبلغ ۱۲ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شد که از این مقدار مبلغ ۱/۱۳ هزار میلیارد ریال (معادل ۹/۴ درصد) توسط تعدادی از شرکت‌های پتروشیمی به خزانه واریز شده است. مقدار اتیلن تولیدی حاصل از خوراک صرفاً اتان و ارزش فروش ۲/۵ درصد آن و مبالغ واریزی به خزانه توسط شرکت‌های پتروشیمی در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. عملکرد بند «ح» تبصره «ا» قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)

عنوان شرکت	مقدار اتیلن حاصل از خوراک اتان (تن)	درصد ارزش فروش اتیلن (۲/۵)	مبلغ واریزی به خزانه
پتروشیمی مروارید	366213	1764797	25000
پتروشیمی کاویان	1867358	9095228	887551
پلیمر آریاساسول	972418	4754055	111421
پتروشیمی جم	688580	3338955	-
پتروشیمی ایلام	74773	370724	-
پتروشیمی مارون	53496	280147	91000
پتروشیمی بندر امام	101161	471213	-
پتروشیمی امیرکبیر	234099	1037698	17000
جمع	4364042	210112817	1311972

با توجه به اینکه تعدادی از واحدهای تولیدکننده اتیلن، اتیلن تولیدی خود را در مرحله بعد به پلی اتیلن تبدیل می کنند و به عبارتی این واحدها از محل اتیلن تولیدی درآمد مستقیمی ندارند، لذا پیشنهاد می شود منابع این بند از محل ارزش اتیلن فروش رفته توسط واحدهای پتروشیمی تأمین شود.

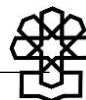
● بررسی احکام تکرارشونده در حوزه نفت و گاز ذیل تبصره «۷»

از آنجاکه برخی از احکام مرتبط با حوزه نفت و گاز که ذیل تبصره «۷» لایحه آمده، سابقاً و در قوانین سنواتی بودجه قبلی نیز ذکر می شد، لذا در جدول ۳ تفاوت احکام لایحه بودجه ۱۴۰۳ با قانون بودجه ۱۴۰۲ با ذکر توضیحاتی آورده شده است.

جدول ۳. مقایسه احکام تکرارشونده حوزه نفت و گاز ذیل تبصره «۷» لایحه بودجه ۱۴۰۳ با قانون بودجه ۱۴۰۲

توضیحات	قانون بودجه ۱۴۰۲	لایحه بودجه ۱۴۰۳
با توجه به گزارش تفریح بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور درخصوص عملکرد تکلیف بند «و» تبصره «ا» این قانون در مورد مابه التفاوت بهای خوراک نفت خام و میعانات گازی واگذار شده و مبلغ دریافتی از طریق گشایش اعتبارات اسنادی، ارزش کل مابه التفاوت خوراک واگذار شده به شرکت های پالایشی و پتروشیمی بالغ بر ۱۹۲۸ همت و ارزش فرآورده های نفتی دریافتی از این شرکت ها حدود ۱۹۱۲ همت بوده است. حسب بررسی های به عمل آمده شرکت های پالایشی نفت شیراز، کرمانشاه، آبادان و شرکت های پتروشیمی های نوری و ایلام که	- تبصره «ا» بند «و»: وزارت نفت از طریق شرکت های دولتی تابعه ذی ربط موظف است مابه التفاوت بهای خوراک نفت خام و میعانات گازی پالایشگاه ها و شرکت های پتروشیمی و فرآورده های نفتی دریافتی خریداری شده از آنها را از طریق گشایش اعتبارات اسنادی (آل.سی ریالی و ارزی) دریافت نماید.	- تبصره «۷» بند «د»: وزارت نفت از طریق شرکت های دولتی تابعه ذی ربط، موظف است مابه التفاوت بهای خوراک نفت خام و میعانات گازی پالایشگاه ها و شرکت های پتروشیمی و فرآورده های نفتی خریداری شده از آنها را از طریق گشایش اعتبارات اسنادی (ال سی ریالی و ارزی) دریافت و به حساب تعیین شده نزد خزانه داری کل کشور واریز نماید. آیین نامه اجرایی این بند توسط وزارت نفت با همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و به تصویب هیئت وزیران می رسد. - تبصره (۷) بند «ذ»: طلب شرکت های پالایش نفت در فرایند فروش خوراک به آنها و خرید فرآورده های نفتی از آنها، از طریق اعتبارات اسنادی دریافتی بند «الف» این تبصره و نیز اجازه فروش فرآورده های نفتی اصلی به

توضیحات	قانون بودجه ۱۴۰۲	لایحه بودجه ۱۴۰۳
<p>مشمول این بند هستند مفاد این حکم را اجرا نکرده‌اند. بقیه شرکت‌های پالایشی (شرکت‌های پالایشی نفت تهران، اصفهان، تبریز، امام خمینی، لاوان و ستاره خلیج فارس) در مورد تکلیف این موضوع بستانکار و دولت به این شرکت‌ها بدهکار شده است. شایان ذکر است حسب بررسی‌های به عمل آمده شرکت پتروشیمی بوعلی‌سینا تنها شرکتی است که مبلغ حدود ۵/۶ همت بابت بخشی از مابه‌التفاوت خوراک نفت خام دریافتی و فرآورده‌های نفتی تحویلی را از طریق گشایش اعتبارات اسنادی پرداخت نموده است. درمجموع لحاظ این دو حکم در لایحه بودجه ۱۴۰۳ مثبت ارزیابی می‌شود.</p>		<p>آنها با تأیید هیئت وزیران مجاز است و مشمول تأمین منابع تبصره «۱۰» نمی‌شود.</p>
<p>این بند به منظور ایجاد فرصت به وزارت نفت در پرداخت بدهی‌ها، به دلیل حجم زیاد بدهی‌های شرکت‌های تابعه وزارت نفت به دولت و بانک‌ها، ابتدا در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ مصوب شد و در بودجه سنواتی سال‌های بعد (به جز سال ۱۳۹۹) تکرار شده است. این تکرار قرینه‌ای بر غیربودجه‌ای بودن حکم این بند است. بدهی‌های گسترده شرکت ملی نفت در آینده نه‌چندان دور صنعت نفت کشور را با مشکلات عدیده‌ای مواجه می‌کند. لذا ضروری است تا جدای از درج استمهال سالیانه تسهیلات پرداخت نشده شرکت، برای رفع مشکلات این شرکت، رویکردهای جدیدی شبیه رویکرد حکم برنامه هفتم ناظر به تسویه بدهی هاق شرکت نفت به صندوق توسعه ملی اتخاذ گردد.</p>	<p>- بند «ز» تبصره «۱»: دوره بازپرداخت مطالبات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک‌های تجاری بابت اصل و سود تسهیلات پرداختی به شرکت ملی نفت ایران، بابت تأمین مالی طرح‌های بالادستی نفت و گاز به مدت یکسال با رعایت موازین شرعی و قوانین و مقررات، افزایش می‌یابد.</p>	<p>- بند «ر» تبصره «۷»: دوره بازپرداخت مطالبات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بانک‌های تجاری بابت اصل و سود تسهیلات پرداختی به شرکت ملی نفت ایران، بابت تأمین مالی طرح‌های بالادستی نفت و گاز به مدت یکسال با رعایت موازین شرعی و قوانین و مقررات، افزایش می‌یابد.</p>

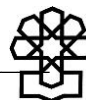

توضیحات	قانون بودجه ۱۴۰۲	لایحه بودجه ۱۴۰۳
<p>مطابق گزارش تفریغ بودجه سال ۱۴۰۱، بخشی از فاز یک طرح توسعه و تثبیت پالایشگاه آبادان در دی ماه سال ۱۴۰۱ راه اندازی شده و مازاد تولید نسبت به برنامه مصوب در پالایشگاه مذکور محقق شده است. اما به علت تأخیر در وصول منابع حاصل از فروش های صادراتی و داخلی فراورده های نفتی و همچنین تأخیر در ارائه گزارش فروش داخلی فراورده های نفتی پس از تسهیم میان پالایشگاه ها، تا انتهای سال ۱۴۰۱ وجهی در اجرای حکم این بند به حساب خزانه داری کل کشور واریز نشده است. در هر صورت ذکر این حکم برای چند سال در قوانین بودجه سنواتی بدون ارائه برنامه مشخصی و ضمن نداشتن عملکرد قابل توجهی از موارد مهمی است که باید مورد توجه قرار گیرد.</p>	<p>- بند «ه» تبصره «۱»: به شرکت دولتی ذی ربط وزارت نفت اجازه داده می شود فراورده نفتی حاصل از افزایش ظرفیت پالایشگاه آبادان نسبت به برنامه مصوب را تا سقف دو بیست و سی میلیون (۲۳۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو به فروش رسانده و پس از واریز به حساب شرکت نزد خزانه داری کل کشور، وجوه حاصل را صرف بازپرداخت تعهدات طرح توسعه و تثبیت این پالایشگاه نماید.</p>	<p>- بند «ز» تبصره «۷»: به شرکت ملی پالایش و پخش فراورده های نفتی ایران وزارت نفت اجازه داده می شود فراورده های نفتی تولیدی پالایشگاه آبادان مازاد نسبت به برنامه مصوب تولید (معادل ۳۷۰ هزار بشکه در روز دریافت خوراک) را تا سقف دو بیست و سی میلیون (۲۳۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو، به فروش رسانده و پس از واریز به حساب شرکت نزد خزانه داری کل کشور و وجوه حاصل را صرف بازپرداخت تعهدات طرح توسعه و تثبیت این پالایشگاه نماید. همچنین در صورت افزایش خوراک دریافتی پالایشگاه آبادان به بیش از ۴۳۰ هزار بشکه در روز، فروش فراورده های نفتی تولیدی تا سقف مبلغ چهارصد و هفتاد میلیون (۴۷۰,۰۰۰,۰۰۰) یورو، صرفاً برای تأمین منابع مالی اجرای مرحله دوم طرح توسعه و تثبیت این پالایشگاه از این محل مجاز است.</p>
<p>از سال ۱۳۹۳ با تصویب بند «ف» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۳، بند «ی» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۹۴ و بند «ه» تبصره «۱» قانون بودجه سال های ۱۳۹۵، ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۴۰۰ تکلیف واگذاری در اختیار قرار دادن مواد اولیه قیر و وکیوم باتوم (وی بی) در سقف مشخص شده در بند به پالایشگاه ها و پتروشیمی ها به قانون بودجه سنواتی اضافه شد که بر اساس آن وزارت نفت مکلف شد هر ساله مقدار معینی مواد اولیه قیر را به صورت رایگان در اختیار پروژه های عمرانی کشور قرار دهد. این در حالی است که بر طبق آمار بیش از ۹۰ درصد عرضه قیر کشور در اختیار بخش خصوصی است. در حال حاضر ظرفیت تولید قیر در کشور حدود ۶</p>	<p>- بند «ک» تبصره «۱»: وزارت نفت مکلف است در سال ۱۴۰۲ نسبت به فروش مواد اولیه قیر (وکیوم باتوم) از محل تحویل نفت خام (مازاد بر منابع بند های «ب» و «ی» این تبصره) به پالایشگاه ها به مبلغ دو بیست هزار میلیارد (۲۰۰,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال با احتساب هر تن مواد اولیه قیر (وکیوم باتوم) به مبلغ هفتاد و پنج میلیون (۷۵,۰۰۰,۰۰۰) ریال اقدام و درآمد حاصله را به ردیف درآمدی ۲۱۰۱۱۵ جدول شماره ۵ این قانون واریز نماید و معادل آن را به صورت صد درصد تخصیص یافته به شرح زیر در اختیار دستگاه های اجرایی قرار دهد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • <p>هزینه تبدیل مواد اولیه قیر (وکیوم باتوم) به قیر با احتساب مالیات بر ارزش افزوده، نباید بیشتر از بیست درصد (۲۰٪) وزنی محاسبه شود.</p> <p>وزارت نفت موظف به تسویه حساب فی مابین خود و خزانه داری کل کشور است. دستگاه های اجرایی</p>	<p>- بند «س» تبصره «۷»: وزارت نفت مکلف است معادل مبلغ دو بیست هزار میلیارد (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال نفت خام از محل منابع در اختیار شرکت ملی نفت ایران را در اختیار پالایشگاه ها قرار داده و به میزان آن به صورت ماهیانه، مواد اولیه قیر (وکیوم باتوم) با پنجاه درصد (۵۰٪) قیمت بهابازار (بورس) در اختیار دستگاه های اجرایی مصرف کننده موضوع این بند قرار دهد و در حساب های فی مابین خود و خزانه داری کل کشور اعمال و مابه التفاوت آن را از محل خوراک تحویلی با تعدیل قیمت ماهیانه خوراک از طریق شرکت ملی پالایش و پخش فراورده های نفتی ایران تسویه نماید.</p> <p>آیین نامه اجرایی این بند مشتمل بر نوع مصارف، سهم قیر هر یک از دستگاه های اجرایی و نحوه تسویه با خزانه داری کل کشور به پیشنهاد مشترک وزارتخانه های نفت، راه و شهرسازی و امور اقتصادی و دارایی، حداکثر تا یک ماه پس از ابلاغ قانون به تصویب هیئت وزیران می رسد.</p>

توضیحات	قانون بودجه ۱۴۰۲	لایحه بودجه ۱۴۰۳
<p>میلیون تن در سال است که بین ۴ الی ۴/۵ میلیون تن آن صادر می‌شود و بقیه آن صرف پروژه‌های عمرانی در داخل می‌شود که بازار داخل امکان جذب بیش از این مقدار را براساس عملکرد سال‌های گذشته ندارد. از سوی دیگر، نکته حائز اهمیت در مورد این نحوه تخصیص قیر در بودجه سنواتی این است که سازوکار پیش‌بینی شده در تکلیف ایجاد شده در فرایند اجرا با مشکلات فراوانی مواجه بوده است و اگر عرضه آن به سازوکار بورس کالا تکیه شود یا به‌جای تخصیص خود کالا، منابع ریالی به مصرف‌کننده نهایی، یعنی پیمانکاران، تخصیص داده شود، بسیاری از حلقه‌های فساد از میان خواهد رفت که در حکم ارائه شده در لایحه بودجه ۱۴۰۲ این مورد رعایت شده بود. از آنجاکه بودجه هر نهادی باید منطبق بر عملکرد آن باشد، لذا تخصیص قیر به نهادها یا طرح‌ها باید از این اصل تبعیت نماید و تخصیص قبل از سنجش عملکرد باید برای همیشه منسوخ شود.</p>	<p>موضوع این بند موظف به مبادله موافقت‌نامه و ابلاغ سهم استان‌ها ظرف یک ماه پس از ابلاغ این قانون هستند.</p> <p>وزارت نفت و دستگاه‌های اجرایی یاد شده موظفند حداقل هر سه ماه یک‌بار، گزارش عملکرد خود را به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات، عمران و انرژی مجلس شورای اسلامی ارسال نمایند. کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات موظف است پس از رسیدگی، گزارش آن را به مجلس شورای اسلامی ارائه نماید. همچنین دیوان محاسبات کشور مکلف است ضمن نظارت بر حسن اجرای این بند گزارش اقدامات و عملکرد دستگاه‌های مذکور، متضمن تحقق انجام به‌موقع تعهدات را به مجلس شورای اسلامی ارائه کند.</p>	

۵. جمع‌بندی و احکام پیشنهادی

با توجه به آنکه در صدر احکام ارائه شده به رعایت احکام قانون برنامه هفتم پیشرفت اشاره شده است و با توجه به عدم ذکر احکام لازم در لایحه جهت اجرای احکام حوزه انرژی برنامه هفتم پیشرفت و یا مغایرت آنها با احکام برنامه هفتم، دسته‌ای از پیشنهادهایی که در ادامه آمده است مبتنی بر اجرای احکام حوزه انرژی برنامه هفتم پیشرفت است. همچنین با توجه به وضعیت ناترازی انرژی در کشور، پیشنهادهای دیگری نیز جهت تقویت حوزه انرژی بودجه ۱۴۰۳ آورده شده است. در این راستا پیشنهادهای اصلاحی/الحاقی حوزه نفت و گاز در ادامه آمده است.

۱. اخذ درصدی از اتیلن تولیدی-اصلاح بند «ز» تبصره «۷»

وزارت نفت مکلف است از طریق شرکت دولتی تابعه ذی‌ربط نسبت به اخذ دو و نیم درصد (۲/۵٪) ارزش فروش هر تن اتیلن تولیدی-فروش‌رفته حاصل از خوراک اتان و واریز به حساب ردیف مربوط نزد خزانه‌داری کل کشور اقدام نماید. هشتاد درصد (۸۰٪) وجوه مذکور از محل ردیف ذی‌ربط در جداول پیوست این قانون صرفاً برای تکمیل خط انتقال اتیلن غرب هزینه می‌گردد. رعایت ملاحظات سند ملی آمایش سرزمین مصوب سال ۱۳۹۹ الزامی است.

۲. تضمین وصول منابع حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی-الحاق به تبصره «۷»

در اجرای جزء «۲» بند «الف» ماده (۴۶) «قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت» و به منظور تأمین منابع حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی، دولت مکلف است یک درصد (۱٪) از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی و همچنین پنج درصد (۵٪) از سود شرکت‌های تابعه وزارتخانه‌های نفت و نیرو (به صورت علی‌الحساب) و نیز ۱۰ درصد (۱۰٪) از منابع حاصل از فروش پروپان و بوتان (گاز مایع) و مایعات گازی شرکت‌های تابعه وزارت نفت را به صورت ماهیانه به حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی واریز نماید.

۳. تخصیص مصارف حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز-الحاق به تبصره «۷»

در اجرای بند «پ» ماده الحاقی (۱۴) برنامه هفتم پیشرفت وزارت نفت مکلف است محل منابع «حساب سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور» نسبت به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های اولویت‌دار زیر اقدام نماید:

۱. از طریق شرکت ملی نفت به میزان حداقل سیصد هزار میلیارد (۳۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال به منظور پروژه‌های فشارافزایی میدان پارس جنوبی،
۲. از طریق شرکت تابعه ذی‌ربط در امور گاز به میزان حداقل یک‌صد و پنجاه هزار میلیارد (۱۵۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال جهت افزایش ظرفیت ذخیره‌سازی گاز کشور (موضوع جزء «۱» بند «پ» ماده (۴۴) برنامه هفتم پیشرفت)،
۳. از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط حداقل هشتاد هزار میلیارد (۸۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال جهت پیاده‌سازی سامانه یکپارچه اندازه‌گیری و پایش لحظه‌ای مبادله مواد نفتی (موضوع جزء «۲» بند «پ» ماده (۴۴) برنامه هفتم پیشرفت)،
۴. از طریق شرکت تابعه ذی‌ربط میزان حداقل هفتاد هزار میلیارد (۷۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال جهت توسعه و تکمیل خطوط انتقال، توزیع و تجهیزات ذخیره‌سازی فراورده‌های نفتی.

۴. جمع‌آوری گازهای مشعل-الحاق به تبصره «۷»

در اجرای بند «ث» ماده (۴۶) برنامه هفتم پیشرفت، با اعلام عمومی میزان ماهیانه گازهای مشعل توسط سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت نفت مکلف است نسبت به پرداخت عوارض معادل ۶ هزار ریال (۶۰۰۰) به‌ازای هر مترمکعب گاز مشعل از محل منابع داخلی شرکت‌های تابعه ذی‌ربط خود به حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی به صورت ماهیانه اقدام نماید. در صورت استنکاف شرکت‌های تابعه ذی‌ربط وزارت نفت از پرداخت این عوارض، مبلغ مذکور از سهم منابع داخلی شرکت‌های مذکور کسر و در حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی منظور می‌گردد.

۵. مردمی‌سازی بهینه‌سازی با صدور گواهی صرفه‌جویی انرژی-الحاق به تبصره «۷»

به منظور شکل‌گیری بازار بهینه‌سازی مصرف انرژی، دولت از طریق سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی، مکلف است متناسب با منابع حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی، نسبت به صدور گواهی صرفه‌جویی با شرایط و ضوابط مندرج در بند «پ» ماده (۴۶) برنامه هفتم پیشرفت، با اولویت گواهی‌های مربوط به صرفه‌جویی مردم و همچنین طرح (پروژه‌های) بهینه‌سازی انرژی با بازده بالاتر، اقدام نماید.

منابع و مأخذ

۱. آمار حساب‌های ملی، مرکز آمار ایران، ۱۴۰۲.
۲. برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، نسخه مصوبات صحن مجلس شورای اسلامی.
۳. قانون بودجه سال ۱۴۰۲.
۴. لایحه بودجه سال ۱۴۰۳.
۵. دورنمای بازار جهانی نفت در سال آتی میلادی و پیش‌بینی درآمد نفت در بودجه سال ۱۴۰۳، مرکز پژوهش‌های مجلس، دی ۱۴۰۲.

گزیده سیاستی

احکام لایحه بودجه ۱۴۰۳ باید به نحوی تدوین گردد که به عنوان برشی یک‌ساله از برنامه هفتم پیشرفت کشور باشد، اما در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ توجهی به مسائل مهم حوزه انرژی نشده است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir